

Tradus și revizuit de IER (www.ier.ro)

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

CAUZA TOMA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 23408/11)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

27 martie 2018

Hotărârea este definitivă. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Toma împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-un comitet compus din:

Paulo Pinto de Albuquerque, *președinte*,

Egidijus Kūris,

Iulia Motoc, *judcători*,

și Andrea Tamietti, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 6 martie 2018,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 23408/11) îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Petru Toma („reclamantul”), a sesizat Curtea la 5 aprilie 2011, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul a fost reprezentat de F. Radu, avocat în Deva. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, doamna C. Brumar, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul denunță caracterul inechitabil al procedurii penale desfășurate împotriva sa și se plânge că nu a putut audia sau solicita audierea martorilor acuzării.

4. La 15 iulie 2016, cererea a fost comunicată Guvernului.

5. Guvernul s-a opus examinării cererii de către un comitet. După examinarea acestei obiecții, Curtea a respins-o.

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

6. Reclamantul s -a născut în 1943 și locuiește în Zam.

7. În aprilie 2009, L.S. a sesizat autoritățile de poliție din Zam cu o plângere penală împotriva reclamantului. El a pretins că acesta din urmă îl amenințase cu moartea și că îl insultase.

8. La 3 iunie 2009, Parchetul de pe lângă Judecătoria Deva („parchetul”) a început urmărirea penală împotriva reclamantului.

9. La 13 iunie 2009, poliția din Zam l-a audiat pe L.S., care și-a reiterat plângerea. În aceeași zi, poliția i-a audiat pe soții O., O.I. și O.M., martori ai acuzării. O.I. a declarat că, la 9 aprilie 2009, discuta cu L.S. pe stradă,

atunci când reclamantul, care avea cu el o furcă, se apropiase de ei și îl amenințase cu moartea pe L.S. Cât despre O.M., ea a declarat că îl văzuse pe stradă, tot la 9 aprilie 2009, pe reclamant care părea nervos și agita o furcă. Ea a arătat că atunci când s-a întors acasă, O.I. i-a spus despre incidentul dintre reclamant și L.S.

10. Potrivit reclamantului, O.I. și O.M. au fost audiați în absența lui și fără ca el să fie informat despre audierea acestora. Declarațiile martorilor trimise de Guvern, redactate pe formulare standard, includ o parte scrisă de mână care detaliază declarația martorilor și două semnături în partea de jos a formularului. Aceasta este semnătura agentului de poliție responsabil cu ancheta penală, însoțită de ștampila sa și de semnătura martorului.

11. Poliția din Zam a încercat să audieze reclamantul. Conform proceselor-verbale redactate de poliție și trimise de Guvern, reclamantul a refuzat să dea o declarație în fața unui agent de poliție, dar s-a declarat dispus să facă acest lucru în fața parchetului sau a instanței.

12. La 16 noiembrie 2009, parchetul l-a citat pe reclamant pentru audiere, care urma să aibă loc la 4 decembrie 2009. La această din urmă dată, soția reclamantului, având calitatea de învinuită în dosar, s-a prezentat la sediul parchetului și a cerut amânarea procedurii pentru a angaja un avocat.

13. La 7 ianuarie 2010, reclamantul a încheiat un contract de asistență juridică cu un avocat însărcinat să-l reprezinte în cadrul procedurii.

14. La 26 martie 2010, reclamantul a fost audiat de parchet în prezența avocatului său. Nu a spus că fusese convocat de poliție pentru a da o declarație. A negat faptele de care era acuzat și a susținut că L.S. îl lovise în trecut și că, pentru aceste fapte de violență, L.S. era subiectul urmăririi penale în curs. Reclamantul a declarat că se gândea că L.S. depusese o plângere împotriva sa pentru a se sustrage răspunderii penale din dosarul care îl viza.

15. La 30 martie 2010, reclamantul a cerut parchetului audierea martorilor N.V. și M.D. în apărarea sa.

16. La 30 aprilie 2010, N.V. a declarat în fața parchetului că nu avea cunoștință de incidentul din 9 aprilie 2009, dar că știa că exista un conflict anterior între persoanele implicate. De asemenea, a declarat că îl cunoștea pe reclamant și că nu îl credea în stare de amenințări sau de injurii. Declarația lui N.V., trimisă de Guvern și redactată pe un formular standard, cuprinde o parte dactilografiată care detaliază declarația și, în josul formularului, semnătura procurorului însoțită de ștampila acestuia și de semnătura martorului.

17. Deși a fost citat de parchet, M.D. nu s-a prezentat pentru a da o declarație.

18. Prin rezoluția din 12 mai 2010, parchetul a pronunțat scoaterea de sub urmărire penală pentru acuzația de amenințări, pe motiv că faptele de care era acuzat reclamantul nu prezintă gradul de pericol social al unei

infrațiuni. Pe baza art. 91 C. pen. în vigoare la momentul faptelor (pct. 23 de mai jos), parchetul a condamnat persoana interesată la plata unei amenzi administrative în cuantum de 100 Ron, adică cca 24 euro (EUR). Parchetul a decis scoaterea de sub urmărire penală pentru acuzația de insultă, pe motiv că reclamantul nu adusese nicio atingere lui L.S. Cu privire la plângerea reclamantului, această ordonanță a fost confirmată la 17 iunie 2010 de procurorul șef al parchetului.

19. Reclamantul a contestat ordonanțele procurorului în fața Judecătoriei Deva („judecătoria“), pretinzând că nu comisese faptele puse pe seama sa. Avocatul său a susținut că, dacă procedura internă nu a permis în această etapă o nouă ascultare a martorilor audiați în cursul anchetei, art. 6 din Convenție și hotărârea pronunțată de Curte în cauza *Greco împotriva României* (nr. 75101/01, 30 noiembrie 2006) dispuneau o nouă ascultare. Judecătoria a respins contestația reclamantului prin hotărârea din 21 septembrie 2010, formulată astfel în părțile relevante în speță:

„Ordonanțele criticate de petent cuprind motivele pentru care s-a aplicat soluția [...] iar din probațiunea administrată în faza de urmărire penală a reieșit, fără nici un dubiu, faptul că, în data de 09.04.2009 petentul l-a amenințat cu moartea pe numitul L.S. și că, aceste amenințări au fost de natură a-l alarma pe intimat, astfel cum reiese din declarațiile martorilor O.M. și O.I. [...]

Prin urmare, starea de fapt a fost corect și complet reținută și soluția juridică adoptată e corectă.”

20. Reclamantul a formulat recurs împotriva acestei decizii, arătând că nici el, nici avocatul său nu fuseseră informați despre actele de cercetare penală îndeplinite și că martorii au fost audiați în absența sa. Tribunalul Hunedoara („tribunalul“) a respins recursul prin hotărârea din 23 noiembrie 2010, formulată astfel în părțile relevante în speță:

„Prima instanță a verificat ordonanța atacată [...] în baza probațiunii administrate în faza de urmărire penală, apreciind în mod judicios că soluția dispusă de procuror este legată și temeinică.

Probele administrate confirmă faptul că petentul Toma Petru, la data de 09 aprilie 2009, a proferat amenințări cu moartea la adresa părții vătămate. Această stare de fapt rezultă din coroborarea declarațiilor părții vătămate cu declarațiile martorilor O.I. și O.M. ”

21. Reclamantul a fost reprezentat în fața judecătoriei și a tribunalului de către un alt avocat decât cel care îl reprezentase în fața parchetului.

22. La o dată neprecizată în dosar, reclamantul a plătit amenda care îi fusese aplicată și cheltuielile din procedura împotriva sa.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

23. Codul penal în vigoare la momentul faptelor cuprindea următoarele dispoziții:

Art. 91 – Sancțiunile cu caracter administrativ

„Când instanța dispune înlocuirea răspunderii penale, aplică una dintre următoarele sancțiuni cu caracter administrativ:

- a) muștrarea;
- b) muștrarea cu avertisment;
- c) amenda de la 10 lei la 1.000 lei. ”

Art. 193 – Amenințarea

„Fapta de a amenința o persoană cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva ei, a soțului ori a unei rude apropiate, dacă este de natură să o alarmeze, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, fără ca pedeapsa aplicată să poată depăși sancțiunea prevăzută de lege pentru infracțiunea care a format obiectul amenințării. ”

24. Art. 10 lit. b)¹ din Codul de procedură penală („C. proc. pen.“) în vigoare la momentul faptelor dispunea că acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni;

25. Codul de procedură penală cuprindea, între altele, următoarele prevederi:

Art. 172 – Drepturile apărătorului

„1. În cursul urmăririi penale, apărătorul învinuitului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală și poate formula cereri și depune memorii. Lipsa apărătorului nu împiedică efectuarea actului de urmărire penală, dacă există dovada că apărătorul a fost încunoștințat de data și ora efectuării actului. Încunoștințarea se face prin notificare telefonică, fax, internet sau prin alte asemenea mijloace, încheindu-se în acest sens un proces-verbal. ”

Art. 202 – Rolul activ al organului de urmărire penală

„1. Organul de urmărire penală este obligat să strângă probele necesare pentru aflarea adevărului și pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele, în vederea justei soluționări a acesteia. Organul de urmărire adună probele atât în favoarea, cât și în defavoarea învinuitului sau inculpatului.

[...]

3. Organul de urmărire penală este obligat să explice învinuitului sau inculpatului, precum și celorlalte părți drepturile lor procesuale.

[...]”

26. Dispozițiile art. 278¹ C. proc. pen., care permiteau oricărei persoane interesate să se plângă în fața instanțelor împotriva rezoluției de încetare a urmăririi penale date de procuror, sunt detaliate în cauza *Centrul de resurse juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României* [(MC), nr. 47848/08, pct. 50, CEDO 2014]. Dispozițiile relevante în speță ale acestui articol au fost redactate astfel:

„[...]”

7. Judecătorul, soluționând plângerea, verifică rezoluția sau ordonanța atacată, pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei și a oricăror înscrisuri noi prezentate.

8. Judecătorul pronunță una dintre următoarele soluții:

a) respinge plângerea, prin sentință, ca tardivă sau inadmisibilă ori, după caz, ca nefondată, menținând rezoluția sau ordonanța atacată;

b) admite plângerea, prin sentință, desființează rezoluția sau ordonanța atacată și trimite cauza procurorului, în vederea începerii sau redeschiderii urmăririi penale, după caz. Judecătorul este obligat să arate motivele pentru care a trimis cauza procurorului, indicând totodată faptele și împrejurările ce urmează a fi constatate și prin care anume mijloace de probă;

c) admite plângerea, prin încheiere, desființează rezoluția sau ordonanța atacată și, când probele existente la dosar sunt suficiente, reține cauza spre judecare, în complet legal constituit, dispozițiile privind judecata în primă instanță și căile de atac aplicându-se în mod corespunzător. [...]"

27. Curtea constituțională română a statuat, în două decizii din 2004 și 2006, citate de către Guvern în observațiile sale, că limitarea mijloacelor de probă care puteau fi examinate în cadrul procedurii prevăzute la art. 278¹ C. proc. pen. se justifica prin natura juridică specifică a acestei proceduri. Într-adevăr, aceasta nu viza examinarea cu privire la fond a cauzei, ci doar verificarea legalității actelor parchetului. Curtea constituțională a exprimat opinia că, în cadrul acestei proceduri, instanța examinează, pe baza documentelor aflate la dosarul penal pe care se întemeiasă decizia parchetului, dacă această decizie fusese adoptată legal.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 ȘI ART. 6 § 3 LIT. D) DIN CONVENȚIE

28. Reclamantul se plânge de caracterul inechitabil al procedurii penale desfășurate împotriva sa. Acesta afirmă în special că martorii au fost ascultați în timpul urmăririi penale fără ca el să fie informat despre aceasta și în absența sa și că, în conformitate cu redactarea art. 278¹ C. proc. pen., instanțele interne nu aveau competența de a proceda la o nouă audiere. În această privință, susține că acestea din urmă nu au răspuns în mod motivat argumentelor sale bazate pe această carență a legislației naționale. Acesta invocă art. 6 § 1 și art. 6 § 3 lit. d) din Convenție, ale căror părți relevante în speță sunt redactate după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. [...]"

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

[...]

d. să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;

[...]”

A. Cu privire la admisibilitate

1. Aplicabilitatea art. 6 din Convenție în prezenta cauză

29. Guvernul invocă natura *sui generis* a procedurii reglementate de art. 278¹ C. proc. pen. (pct. 26 de mai sus) care, în opinia sa, nu declanșează examinarea pe fond a cauzei. Consideră că atât caracterul special al procedurii, ca și limitările în materie de probe erau justificate prin caracterul administrativ al sancțiunii aplicate și prin miza deciziei pentru reclamant, privind cererea sa.

30. Guvernul face trimitere, în plus, la cuantumul puțin ridicat în opinia sa al amenzii aplicate reclamantului (cca 24 EUR) și la caracterul administrativ al acestei sancțiuni, care nu duce la înscrierea în cazierul judiciar al reclamantului și artă că această amendă nu putea în niciun caz să fie înlocuită cu o pedeapsă privativă de libertate în caz de neplată.

31. Curtea reține că Guvernul nu contestă în mod expres aplicabilitatea art. 6 din Convenție sub aspectul laturii penale. Totuși, având în vedere observațiile Guvernului cu privire la cuantumul puțin ridicat în opinia sa al amenzii aplicate reclamantului, la caracterul administrativ al acestei sancțiuni și la imposibilitatea de a înlocui această sancțiune cu o pedeapsă privativă de libertate în caz de neplată, Curtea consideră necesar să soluționeze această chestiune. Având în vedere criteriile stabilite în jurisprudența sa constantă în materie [a se vedea, printre altele, *Ezeh și Connors împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 39665/98 și 40086/98, pct. 82 și 86, CEDO 2003-X], Curtea consideră că, în ciuda naturii pecuniare a sancțiunii aplicate efectiv reclamantului, procedura în fața parchetului era o procedură penală deoarece reclamantul era urmărit pentru fapte sancționate de dreptul penal și susceptibile de a fi pedepsite cu închisoare de la trei luni la un an (pct. 23 de-mai sus). Consideră că această pedeapsă este o sancțiune care, prin natura și gravitatea sa, ține fără nicio îndoială de materia penală.

32. Este adevărat că, potrivit jurisprudenței Curții constituționale, după aplicarea amenzii de către parchet, instanțele sesizate de reclamant nu erau obligate să soluționeze fondul cauzei, ci numai să verifice legalitatea actelor parchetului, pe baza dosarului acestuia și fără examinarea de noi probe altele decât documente (pct. 26-27 de mai sus). Nu este mai puțin important că instanțele în chestiune aveau, în sensul art. 278¹ alin. (8) lit b) și lit. c) C. proc. pen., competența de a anula decizia în litigiu și fie să retrimită cauza

procurorului, fie să o păstreze pentru o examinare mai amplă. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că procedura în fața instanțelor ar fi decisivă pentru decizia asupra temeiniciei acuzațiilor aduse împotriva reclamantului. În plus, este necesar să se rețină că judecătoria a afirmat că reieșea „fără nici un dubiu“ din elemente de probă examinate în timpul urmăririi penale că reclamantul „l-a amenințat cu moartea pe numitul L.S. “ și că aceste amenințări „au fost de natură a-l alarma pe intimat“ (pct. 19 de mai sus). Tribunalul, la rândul său, a hotărât că probele administrate confirmau că reclamantul a „proferat amenințări cu moartea la adresa părții vătămate“ (pct. 20 de mai sus). Astfel, în opinia Curții, instanțele în chestiune se aplecaseră asupra vinovăției reclamantului pentru infracțiunea de amenințări.

33. Rezultă că art. 6 din Convenție este aplicabil sub aspectul său penal (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Greco împotriva României*, nr. 75101/01, pct. 55, 30 noiembrie 2006) și că prezenta cerere nu poate fi respinsă ca fiind incompatibilă *ratione materiae* cu prevederile Convenției.

2. Alte motive de inadmisibilitate

34. Constatând că această cerere nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea o declară admisibilă.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

a) Reclamantul

35. Reclamantul se plânge de inechitatea procedurii în privința sa, întrucât nu a fost informat despre audierea martorilor acuzării și că, prin urmare, nu a putut să-i interogheze, nici să-i confrunte. Susține că dreptul în vigoare nu îl obliga pe avocatul său să solicite în mod expres notificarea punerii în practică a actelor din cadrul urmăririi penale. Consideră, prin urmare, că dreptul său la apărare a fost restrâns în mod nejustificat.

36. Reclamantul face trimitere la cauza *Greco* (citată anterior, pct. 72), în care Curtea a constatat o încălcare a art. 6 § 1 din Convenție față de o condamnare întemeiată pe declarațiile unor martori pe care acuzatul nu putuse să-i interogheze, și consideră că aceeași concluzie se impune în speță. Având în vedere, pe de o parte, art. 278¹ C. proc. pen. care, în opinia sa, nu permitea instanțelor sesizate cu contestații formulate împotriva anumitor acte ale parchetului să procedeze la audierea martorilor, dar le autoriza să examineze noi elemente de probă în măsura în care acestea erau documente scrise și, pe de altă parte, natura infracțiunilor ce-i erau atribuite,

reclamantul consideră că numai proba cu martori putea să aducă elemente relevante.

37. În cele din urmă, în ceea ce privește audierea martorilor pe care îi propusese, reclamantul se plânge că aceștia fuseseră audiați în absența sa și în absența avocatului său.

(b) Guvernul

38. Guvernul susține că, la momentul faptelor, cadrul juridic care reglementa drepturile apărării în faza urmăririi penale era adecvat. Arată că instanțele interne au interpretat în general acest cadru juridic în sensul că revenea avocatului inculpatului să ceară să asiste la efectuarea actelor întreprinse în cadrul urmăririi penale, și că nu era obligatorie convocarea din oficiu.

39. În special în cazul dreptului reclamantului de a interoga sau de face să fie audiați martorii acușării, Guvernul arată că nici reclamantul, nici avocatul acestuia nu au cerut să asiste la audierea martorilor respectivi și că nu au cerut nici reexaminarea probelor administrate anterior. Consideră că, prin acest comportament, reclamantul a renunțat în mod tacit la dreptul de a asista la audierea acestor martori. Expune faptul că prezenta cauză este diferită de cauza *Greco* citată anterior dat fiind că reclamantul din ultima cauză nu putea, în virtutea cadrului juridic care era restrictiv la momentul faptelor, să ceară să asiste la audierea martorilor în timpul urmăririi penale.

40. În cele din urmă, cu privire la dreptul reclamantului de a obține citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții precum cele ale martorilor acușării, Guvernul susține că reclamantul nu a demonstrat nici în fața autorităților naționale, nici în fața Curții că audierea martorilor pe care îi propusese ar fi putut aduce elemente noi și relevante pentru soluționarea cauzei sale.

2. Motivarea Curții

a) Principii generale

41. Curtea amintește că cerințele art. 6 § 3 din Convenție constituie aspecte specifice ale dreptului la un proces echitabil garantat de § 1 al acestei dispoziții, de care este necesar să se țină seama la aprecierea caracterului echitabil al procedurii. De asemenea, atunci când examinează un capăt de cerere întemeiat pe art. 6 § 1 din Convenție, Curtea trebuie în esență să stabilească dacă procedura penală a avut, în ansamblu, un caracter echitabil [a se vedea, între altele, *Taxquet împotriva Belgiei (MC)*, nr. 926/05, pct. 84, CEDO 2010, cu referințele citate acolo]. În acest scop, are în vedere procedura în ansamblu și verifică respectarea nu numai a dreptului la apărare, ci și a interesului public și al victimelor ca autorii încălcării să fie cercetați potrivit legii [*Gäfgen împotriva Germaniei (MC)*, nr. 22978/05, pct. 163 și 175, CEDO 2010] și, după caz, a drepturilor martorilor [*Al-*

Khawaja și Tahery împotriva Regatului Unit (MC), nr. 26766/05 și 22228/06, pct. 118, CEDO 2011, cu referințele citate acolo].

42. Art. 6 § 3 lit. d) din Convenție consacră principiul conform căruia, înainte ca un acuzat să poată fi declarat vinovat, toate probele acuzării trebuie prezentate în principiu în fața acestuia în ședință publică, în vederea unei dezbateri contradictorii. Principiul nu se aplică fără excepții, dar acestea nu pot fi acceptate decât sub rezerva dreptului la apărare; ca regulă generală, acestea impun să i se ofere inculpatului o posibilitate adecvată și suficientă de a contesta mărturiile acuzării și de a-i interoga pe autori, la momentul depoziției acestora sau mai târziu (*Al-Khawaja și Tahery*, citată anterior, pct. 118; a se vedea și *Lucà împotriva Italiei*, nr. 33354/96, pct. 39, CEDO 2001-II, și *Solakov împotriva „fostei Republici Iugoslave a Macedoniei”*, nr. 4570/07, pct. 57, CEDO 2001-X).

43. În ceea ce privește, în special, principiile care trebuie aplicate în toate cauzele în care instanța admite cu titlu de probă declarațiile anterioare ale unui martor al acuzării care nu a apărut în proces, Curtea face trimitere la hotărârile *Al-Khawaja și Tahery* (citată anterior, pct. 118-147) și *Schatschaschwili împotriva Germaniei* [(MC) nr. 9154/10, pct. 100-130, CEDO 2015] și, pentru un rezumat al acestor principii, la hotărârea *Seton împotriva Regatului Unit* (nr. 55287/10, pct. 57-59, 31 martie 2016).

b) Aplicarea acestor principii în speță

44. Curtea observă că reclamantul a fost urmărit de parchet pentru fapte de amenințare și de insultă față de L.S. Prin ordonanța din 12 mai 2010, parchetul a decis încetarea urmăririi penale. Cu privire la acuzația de insultă, a constatat că reclamantul nu îl injuriase pe L.S.; totuși, cu privire la acuzația de amenințări, parchetul a reținut că faptele de care era acuzat reclamantul nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni și i-a aplicat o sancțiune administrativă (pct. 18 de mai sus). Reclamantul, întemeindu-se pe art. 278¹ C. proc. pen. (pct. 26 de mai sus), a putut sesiza instanțe judecătorești naționale cu o plângere împotriva ordonanței procurorului din 12 mai 2010, ceea ce deosebește prezenta cauză de cauza *Greco* (citată anterior, pct. 58 și 73-74), în care o asemenea cale de atac împotriva actelor procurorului nu era încă disponibilă.

45. Curtea va examina în continuare specificul procedurii prevăzute la art. 278¹ C. proc. pen., așa cum o invită Guvernul în observațiile sale (pct. 39 de mai sus). După cum a observat Curtea la pct. 32 de mai sus, în cadrul acestei proceduri, instanța verifică legalitatea ordonanței procurorului de încetare a urmăririi penale pe baza dosarului parchetului și nu poate examina probe noi decât dacă acestea sunt documente. Așadar instanța nu poate nici să audieze direct martorii, pe motiv că legea se opune la aceasta, nici să se pronunțe direct cu privire la fondul cauzei. Aceste circumstanțe deosebesc prezenta cauză de cauzele *Al-Khawaja și Tahery* și *Schatschaschwili* citate anterior, care se ocupă de admiterea cu titlu de

probă a declarațiilor anterioare ale unui martor al acușării care nu a apărut în fața instanței care se pronunță cu privire la fondul cauzei. Curtea ia în considerare totuși, atunci când examinează ansamblul procedurii în speță, principiile care se desprind din aceste hotărâri, în special pe cele referitoare la existența unor motive serioase care să justifice absența martorilor, la importanța depozițiilor martorilor absenți și la elementele compensatorii pentru a contrabalansa dificultățile cauzate apărării (*Al-Khawaja și Tahery*, citată anterior, pct. 126-147 și *Schatschaschwili*, citată anterior, pct. 123-130).

46. În speță, Curtea constată că martorii O.I. și O.M. au fost audiați o singură dată, de către poliția Zam, în timpul fazei de urmărire penală, și că reclamantul, care a fost absent în timpul acestei audieri (pct. 9 et 10 de mai sus), nu a putut așadar să le adreseze întrebări. Aceasta observă că acest lucru este valabil și în privința audierii victimei presupusei infracțiuni, L.S. Cât despre motivele care justifică audierea acestor martori în absența reclamantului, Curtea subliniază că Guvernul nu a prezentat niciun motiv (pct. 38-39 de mai sus). În ceea ce privește în special faza urmăririi penale, aceasta constată că niciun motiv care să rezulte din starea de sănătate a martorilor, din temerile lor față de reclamant, din dificultatea convocării acestora sau din eventualul lor deces nu a fost menționat de autoritățile naționale (pct. 9-10 de mai sus). Cât despre procedura în fața instanțelor, Curtea observă că astfel de motive decurgeau din textul însuși al legii naționale, deoarece dispozițiile Codului de procedură penală nu autorizau instanțele să procedeze la o nouă audiere a martorilor ascultați în faza urmăririi penale (pct. 26 de mai sus). În aceste circumstanțe, Curtea nu poate concluziona că imposibilitatea pentru reclamant de a adresa întrebări martorilor O.I. și O.M. și presupusei victime a infracțiunii era justificată de motive serioase. Cu toate acestea, Curtea reamintește că, deși este un element important pentru a aprecia echitatea de ansamblu a procesului, absența unor motive serioase care să justifice neprezentarea unui martor nu este în sine decisivă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Ben Moumen împotriva Italiei*, nr. 3977/13, pct. 52, 23 iunie 2016).

47. Curtea reține în continuare că, atunci când a contestat în instanță ordonanța procurorului de încetare a urmăririi penale și de aplicare a unei amenzi administrative, reclamantul a formulat un capăt de cerere întemeiat pe faptul că acești martori nu au fost audiați în prezența sa (pct. 19 și 20 de mai sus). În cadrul acestei proceduri, atât judecătoria, cât și tribunalul au hotărât, întemeindu-se în principal pe declarațiile acestor doi martori, că reclamantul îl amenințase cu moartea pe L.S. (pct. 19 și 20 de mai sus). Așa cum a observat Curtea la pct. 32 de mai sus, chiar dacă instanțele nu trebuiau să examineze fondul cauzei, totuși acestea s-au aplecat asupra vinovăției reclamantului și, pentru a ajunge la această concluzie, ponderea declarațiilor acelor martori a fost cel puțin determinantă.

48. Prin urmare, trebuie să se examineze dacă reclamantul a putut beneficia de garanțiile procedurale adecvate pentru a contrabalansa dificultățile pricinuite apărării prin imposibilitatea de a adresa întrebări sau de a face să fie audiați acuzatorul său și martorii acuzării (*Schatschaschwili*, citată anterior, pct. 125-130). Cu privire la aceasta, Curtea constată că reclamantul nu a fost informat despre data audierii martorilor O.I. și O.M. de către poliție; acest punct nu duce la controversă între părți. Guvernul arată, în schimb, că reclamantul sau avocatul acestuia ar fi trebuit să solicite să fie prezenți în timpul audierii martorilor de către poliție (pct. 38 de mai sus). Or, Curtea constată că, la 13 iunie 2009, dată la care poliția i-a audiat pe acești martori, reclamantul nu era încă reprezentat de un avocat. Într-adevăr, persoana în cauză nu a încheiat cu un avocat un contract de asistență juridică decât la 7 ianuarie 2010 (pct. 13 de mai sus). În continuare, Curtea observă că, dacă reclamantul și avocatul său nu au solicitat o nouă audiere a acestor martori în faza urmăririi penale, așa cum le reproșează Guvernul în observațiile sale (pct. 39 de mai sus), avocatul care l-a reprezentat pe reclamant în fața instanțelor a cerut de fapt o nouă audiere, întemeindu-se direct pe art. 6 din Convenție și pe hotărârea *Greco* citată anterior (pct. 19, 20 și 21 de mai sus). Așadar, Curtea nu poate accepta afirmația Guvernului că reclamantul a renunțat în mod tacit la audierea acestor martori.

49. Curtea reține în continuare că, dacă art. 278¹ C. proc. pen. nu autoriza instanțele să procedeze la audierea martorilor, acest articol le permitea totuși să ia decizii pentru a contracara dificultățile pricinuite apărării atunci când martorii fuseseră audiați în absența persoanei în cauză. Astfel, rezultă în mod deosebit din art. 278¹ alin. (8) C. proc. pen. că, atunci când consideră că trebuie să anuleze ordonanța procurorului, judecătorul poate retrimite cauza procurorului în vederea unei noi examinări, indicând faptele și împrejurările ce urmează a fi constatate, ca și mijloacele de probă care trebuie administrate, fie, atunci când probele existente la dosar sunt suficiente, reține cauza spre judecare, regulile de procedură privind judecata în primă instanță și căile de atac aplicându-se în mod corespunzător (pct. 26 de mai sus). Curtea a dedus de aici că tribunalele puteau fie să trimită cauza la parchet, indicând să fie audiați martorii în prezența reclamantului, fie să rețină cauza și să se pronunțe asupra acesteia în calitate de instanțe competente asupra fondului, ceea ce le-ar fi permis audierea acestor martori în ședință publică. Cu toate acestea, niciuna dintre aceste posibilități nu a fost utilizată în speță, instanțele judecătorești evaluând vina reclamantului pe baza declarațiilor unor martori cărora acesta nu a putut să le adreseze întrebări în niciun moment al procedurii.

50. Aceste elemente sunt suficiente pentru a permite Curții să concluzioneze că a fost încălcat art. 6 § 1 și art. 6 § 3 d) din Convenție cu privire la lipsa audierii martorilor acuzării în prezența reclamantului și la imposibilitatea care a decurs de aici ca persoana în cauză să le adreseze întrebări sau să ceară audierea acestora.

51. Având în vedere această constatare, Curtea consideră că nu este necesar să examineze dacă art. art. 6 § 1 și art. 6 § 3 d) din Convenție a fost încălcat în egală măsură din pricina lipsei audierii martorilor apărării în prezența reclamantului sau a avocatului acestuia, așa cum susține persoana în cauză (pct. 37 de-mai sus).

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

52. În conformitate cu art. 41 din Convenție,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

53. Reclamantul solicită 100 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral pe care consideră că l-a suferit din cauza traumatismului provocat în opinia sa de refuzului autorităților de a-i recunoaște drepturile.

54. Guvernul consideră că, având în vedere caracterul modest al amenzii aplicate reclamantului, eventuala constatare a încălcării, coroborată cu posibilitatea de a obține redeschiderea procedurii interne, constituie o reparație suficientă a prejudiciului moral pretins. În final, acesta adaugă că suma reclamată este excesivă în raport cu jurisprudența Curții în materie.

55. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din Convenție, Curtea consideră că trebuie să îi acorde reclamantului 2 400 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

56. Reclamantul nu solicită rambursarea cheltuielilor de judecată efectuate în fața instanțelor naționale sau în fața Curții.

57. Prin urmare, Curtea nu acordă nicio sumă cu acest titlu.

C. Dobânzi moratorii

58. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN UNANIMITATE, CURTEA

1. *declară* cererea admisibilă;
2. *hotărăște* că a fost încălcat art. 6 § 1 și art. 6 § 3 lit. d) din Convenție ca urmare a imposibilității reclamantului de a adresa întrebări sau de a cere audierea martorilor acuzării;
3. *hotărăște* că nu este necesar să examineze dacă art. art. 6 § 1 și art. 6 § 3 lit. d) din Convenție a fost încălcat din pricina pretensei lipse de audiere a martorilor apărării în prezența reclamantului sau a avocatului acestuia;
4. *hotărăște*
  - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni, suma de 2 400 EUR (două mii patru sute euro), care trebuie convertită în moneda statului pârât, la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;
  - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
5. *respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la 27 martie 2018, în temeiul art. 77 § 2 și art. 77 § 3 din Regulamentul Curții.

Andrea Tamietti
Grefier adjunt

Paulo Pinto de Albuquerque
Președinte